

Un país de regions (i rius)

Les comarques de Pau Vila del 1932 van gaudir llavors d'un considerable èxit, per exemple en l'organització popular durant la guerra, i després en la recuperació de la democràcia. Feien visibles uns territoris amb capital, rodalia, coherència geogràfica i funcional i, sense ser inamovibles, se n'han creat de noves, organitzaven el país de baix cap amunt, al contrari de les províncies, molt més verticals.

Si les comarques del 32 van ser enteses, la seva agrupació en regions va fracassar, perquè no eren coherents en la mateixa proporció. Només un punt d'exemple: Reus i Tarragona encapçalaven dues regions separades, i de l'explicació no se n'escapà el fet que Josep Iglésies, secretari de la comissió de divisió territorial, fos reusenc. La feina va quedar coixa.

El sentiment anti provincial, ben arrelat a Catalunya, que fonamentava les comarques ens ha portat a dir sovint que aquelles són purament artificials. I, no obstant, mireu les grans catedrals de llurs capitals, senyal que Javier de Burgos no s'ho va inventar del tot. Ara bé, de catedrals, també en destaquen a Tortosa, la Seu, Manresa o Vic, senyal que, almenys de sub províncies, n'hi ha unes quantes més. Perquè Catalunya és una jerarquia territorial complexa, diverses realitats alhora i no pas una d'única. Som més un fractal que un puzle i un país gens pla, terrassat amb pics i fondalades. Potser a les espanyes el fet provincial s'adequava millor a la realitat estepària on, a més, l'Estat va acabar d'emmotllar la realitat a l'artifici, però no pas a casa nostra.

Molts anys després, el 2010, en temps de Pascual Maragall, es va revisar el mapa regional amb voluntat que el país es reconegués en un mirall millor. Recordem que, en la seva absència, cada departament de la Generalitat havia fet, i manté encara, la seva divisió pròpia.

Alguns encerts del 2010, algunes continuïtats del 1932 i la pròpia claredat geogràfica van consolidar alguns espais regionals, com són el Pla de Lleida, Alt Pirineu i les Terres de l'Ebre. Però els problemes van continuar: una Regió de Barcelona, des del Foix al Tordera, amb molta costa i poc interior, sense Manresa, ni Vic, ni Igualada, o una regió o vegueria de Girona que només perdia el seu tros de Cerdanya, mentre que la resta de províncies eren clarament dividides. Amb tot, una Barcelona malentesa es "compensava" amb una vegueria Central, d'Igualada a Vic i amb Manresa, amb sentit de contrapès, la qual cosa no era sinó un clar senyal de disseny acomplexat. Un altra peu coix de la regió de Barcelona seria la divisió del Penedès, meitat per a Barcelona, meitat per a Tarragona. La reacció no es feu esperar i el Penedès reivindicà la seva unitat històrica i el lligam amb l'Anoia i el Garraf. Va caldre admetre-ho. I, tanmateix, aquest conflicte endreça, de fet, quasi tot el panorama, ja que la regió de Barcelona seria ara l'àmbit de la metròpolis real i no una gran corona i coincidiria amb allò que fou definit el 32: Maresme, Barcelonès, Baix Llobregat i Vallès(os).

La segona conseqüència és la voladura controlada de la regió Central en associar Igualada al Penedès. I la solució ha de ser un àmbit de Llobregat-Cardener, amb Bages, Solsonès, Bergadà i Moianès i un àmbit dels Alts Ter i Fluvià, amb Osona, Ripollès i, perquè no, amb la Garrotxa. Curiós que també a França els rius defineixen departaments. En l'errada del 2010 hi pesava una visió de comunicacions i infraestructures més que no

pas les identitats territorials. Errada perquè ni un eix viari transversal, ni duplicat amb un ferrocarril similar, poden ser la base per a una delimitació territorial. Tot i que ens movem en moltes direccions i en algunes encara més, les infraestructures no són un argument suficient, perquè lliguen però no construeixen el territori. Al final, l'aranya de les relacions de mobilitat només definiria graus de lligam amb Barcelona, el nucli més dens.

Les regions han de ser espais amb identitat ambiental i econòmica, dos atributs que són la mateixa cosa en un medi definitivament antròpic: som el nostre paisatge. Aquestes regions sí reconeixerien millor aquell veïnatge o gradient de províncies i sub províncies: Lleida amb la Seu, Tarragona amb Tortosa, Girona amb Vic i, finalment, Barcelona amb Manresa i Vilafranca. Bé, tampoc cal que esmenem les províncies oficials, millor que desapareguin, però la xarxa regional tindria jerarquia i molt sentit de continuïtat fluvial. Llobregat, Anoia i Besòs a Barcelona, Segre i Nogueres a Lleida, Ter i Fluvià a Girona, Francolí i Ebre a Tarragona.

Aquest mapa sembla hores d'ara ja quasi consolidat, o prou obvi, potser només pendent de les esposalles d'Olot amb Vic. I aquest Baix Pirineu, o Pirineu Oriental, mantindria molt bones comunicacions amb Girona capital, la regió de l'espai que coneixem per Girona-Costa Brava, una marca i una plana que operen des de fa temps.

Manel Larrosa